

Kroniek Sint Aegten

Erfgoedcentrum Nederlands kloosterleven

Ten Geleide

Deze Kroniek informeert u over de activiteiten van het erfgoedcentrum in de zomermaanden: een herinrichting van de kloosterkerk, deelname aan de Open Monumentendagen en ontwikkelingen m.b.t. de digitale toegankelijkheid.

Nieuwe koorbanken

In de vorige Kroniek kon u er al iets over lezen: de zusters trappistinnen hebben bij hun verhuizing van Berkel-Enschot naar Arnhem hun oude koorgestoelte geschonken aan het erfgoedcentrum in Sint Agatha.

De nieuwe koorbanken

In mei jl. werd het koorgestoelte ontmanteld en in ontelbare stukken en stukjes overgebracht naar Sint Agatha. Begin augustus gingen timmerman Gerrit Jacobs, kruisheer Marinus Hendriks en een aantal vrijwilligers aan de slag om de koorstoelen weer op te bouwen. Dat was, mede gezien de omvang van dit meubel, een enorme klus. Het koorgestoelte is bijna 9 meter breed en 3,60 meter hoog. Het heeft aan beide zijden 23 zitplaatsen. Het is ca. 80 jaar geleden gemaakt door de monniken van de abdij Koningshoeven bij Tilburg en is helemaal samengesteld uit stevig eikenhout. Wat betreft afmetingen kon het voor de kapel van Sint Agatha gemaakt

zijn, het past prachtig in de ruimte. De kruisheren verloren hun eigen neogotische koorgestoelte bij een brand in 1944. Sindsdien werd er in de kerk allerhande meubilair gebruikt, dat vaak geen recht deed aan de prachtige gotische vormen van het middeleeuwse gebouw. Met dit meubel is het interieur van de kerk in zijn oude luister hersteld.

Het plaatsen van zo'n meubel heeft natuurlijk gevolgen voor de rest van de inrichting. Er bleken bijvoorbeeld veel herstel- en vervangende werkzaamheden nodig aan de elektra en aan de muren. In september 2010 viert de Orde van de Kruisheren haar 800-jarig bestaan in het 'moederhuis' in Sint Agatha. Voordien zullen nog diverse onderdelen van de kapelinrichting worden opgeknapt of vervangen. > *Marga Arendsen*

Een druk weekend

Bijna 500 bezoekers kwamen een kijkje nemen in Sint Agatha tijdens de Open Monumentendagen op 12 en 13 september jl. Het erfgoedcentrum was zowel op zaterdag als zondag toegankelijk. Kort daarvoor werden er op het kloosterterrein wegwijzers geplaatst om de bezoekers te informeren over wat er in Sint Agatha te zien is.

Het thema van de Open Monumentendagen was dit jaar: "Op de kaart". Het erfgoedcentrum heeft daarom speciaal aandacht besteed aan de kloosterlingen die overal op de wereldkaart werkzaam waren: de missionarissen. Bezoekers konden voorwerpen en archiefstukken over de missie bekijken, die in vitrines waren geplaatst. In de studiezaal vonden ze boeken over dit onderwerp en drie keer per dag gaf Olga Minkema een presentatie met beeldmateriaal: foto's over het persoonlijke leven van de missionarissen, over de gebouwen die zij overal ter wereld optrokken, over hun werkzaamheden en over bijzondere gebeurtenissen ter plaatse, zoals visitaties en professies. Op zondagmiddag zong het koor *In dulci jubilo* uit Nijmegen in de kloosterkerk liederen uit alle werelddelen.

Wat is er te zien?

Bezoekers waren erg geïnteresseerd in de nieuwe koorbanken in de kloosterkerk en in het pas gerestaurerde poortgebouw van het klooster. Dat poortgebouw heeft in dit weekend voor het eerst gediend in zijn nieuwe functie: als bezoekerscentrum voor het erfgoedcentrum en het kloostercomplex. Er werd koffie en thee geschonken en informatie verstrekt over het restauratietraject. De bibliothecaris Otto Lankhorst opende er zijn 'antiquariaat' met boeken die in het erfgoedcentrum dubbel aanwezig zijn. De opbrengst komt ten goede van de aanschaf van nieuwe boeken voor de bibliotheek. Het herstel van het poortgebouw is zo goed als afgerond en in de komende maanden zal de inrichting vorm krijgen. Een belangrijk onderdeel van die inrichting is de opbouw van een tentoonstelling over het kruisherenklooster en over de activiteiten van kloosterlingen in Nederland. Jan van Laarhoven, voormalig directeur van het Noord-Brabants Museum, helpt het erfgoedcentrum bij de realisering van dit plan. De officiële opening van het bezoekerscentrum zal plaatsvinden in het voorjaar van 2010.

Een aantal bezoekers van de Open Monumentendagen nam deel aan een fietstocht, die werd georganiseerd vanwege de opening van een nieuwe fietsroute in het beschermde natuurgebied van de Maasheggen. Het klooster van Sint Agatha ligt aan de rand van dit gebied en langs de nieuwe route. Deelnemers aan de fietstocht konden bij de kruisheren in de kloosterkerk het antwoord vinden op één van de puzzelstukjes die zij onderweg moesten zien op te lossen.

Al met al was het een geslaagd weekend met een prettige sfeer en een groot aantal belangstellenden. De Open Monumentendagen van 2009 werden afgesloten met een stemmige vesperviering in de kloosterkerk. > *Marga Arendsen*

Collecties op het internet

De inventarissen en catalogi van het erfgoedcentrum zijn sinds de zomer te vinden op het internet, al moet je nog wel een beetje zoeken. De collecties zijn momenteel te raadplegen via de website van de softwareleverancier, tezamen met die van ca. 40 andere archiefinstellingen: www.archieven.nl. Maar het zal niet lang meer duren voordat raadpleging gemakkelijker wordt. Het erfgoedcentrum heeft aan vormgeefster Simone Weijs (Nijmegen) een opdracht gegeven voor het ontwerpen van een nieuwe website, waarbij de toegang tot de collecties een speerpunt is. De nieuwe website is naar verwachting begin november operationeel. Dan zal ook de domeinnaam van het erfgoedcentrum wijzigen. U zult de informatie over het erfgoedcentrum voortaan kunnen vinden via www.erfgoedkloosterleven.nl. De naam 'Sint Aegten' in de huidige domeinnaam leidt (te) vaak tot spelfouten. Inmiddels kunnen 31 inventarissen en catalogi van het erfgoedcentrum via internet geraadpleegd worden. Dat zullen er in de komende maanden meer worden, zodra daarover afspraken zijn gemaakt met de eigenaren van het erfgoed. Het internet is voor bijna alle onderzoekers het startpunt bij hun werkzaamheden. Mede om die reden hecht het erfgoedcentrum veel waarde aan het beschikbaar stellen van toegangen op de collecties via dit medium. Inmiddels is ook een begin gemaakt met het digitaliseren van (stilstaand) beeldmateriaal in de kloosterarchieven, zodat dit via de website van het erfgoedcentrum raadpleegbaar zal zijn. > *Marga Arendsen*

Bezoekers komen en gaan

Uit de collectie

Tijdens de afgelopen Open Monumentendagen was de vitrine met kinderboeken voor velen een feest van herkenning. Geregeld klonk het: “Ach, *Wipneus en Pim*, die heb ik ook gelezen” of “Oh, *Puk en Muk* heb ik voorgelezen”. Na de verrassing van het weerzien kwam bij sommige bezoekers een frons op het voorhoofd en de begeleidende vraag: “Wat doen die boekjes hier?”. Het antwoord was snel gegeven: alle kinderboeken in de vitrine zijn geschreven en/of

Vitrine met kinderboeken

uitgegeven door religieuzen.

De oudste zijn van frater Franciscus van Ostaden (1896-1961), frater van Tilburg. Hij schreef onder het pseudoniem Frans Fransen de reeks boekjes over Puk en Muk, dwergen in het Land van Klaas Vaak. Het eerste deeltje verscheen in 1927, het 17e en laatste deeltje, *Puk en Muk in ridderland*, in 1955. De serie verhalen over twee kabouters, prinsje Wipneus en zijn onafscheidelijke vriendje Pim, zijn geschreven door enkele broeders van Maastricht. Broeder Bruno van der Made (1923-2001) zorgde in 1948 voor het eerste deeltje, *Prins Wipneus en zijn vriendje*, geschreven onder het pseudoniem B. van Wijckmade. In totaal verschenen 40 deeltjes, alle onder het pseudoniem Van Wijckmade met afwijkende initialen voor de verschillende broeders. Het laatste deeltje, *Prins Wipneus wordt koning*, verscheen in 1985; met de kroning waren de avonturen afgelopen.

Van de derde belangrijke onderwijscongregatie, de Fraters van Utrecht, liggen in de vitrine delen uit de

reeks *Gregoriaantjes*, romans voor de oudere jeugd. De titel van de reeks verwijst naar de eigen drukkerij, het St. Gregoriushuis in Utrecht. Ten slotte liggen er in de vitrine ook enkele deeltjes uit de serie *De Kruisboeken*, uitgegeven door de Paters van de H. Geest. Deze boekjes werden ook *Spoorboekjes* genoemd naar de auteur, de onderwijzer Peter Spoor (1899-1980). De bedoeling van de boekjes was om in spannende verhalen bekendheid te geven aan het missiewerk over de hele wereld.

De archieven van de onderwijscongregaties die bij het erfgoedcentrum zijn betrokken, bevatten veel lesmethodes, van godsdienst- tot gymnastieklessen, evenals aanvullend materiaal over de kinderboeken, zoals originele tekeningen voor de *Gregoriaantjes* en lovende brieven van kinderen aan de Broeders van Maastricht. Een jeugdig lezertje van negen jaar uit Lichtenvoorde verklaart bondig het succes van de boeken: “De mooiste vond ik nog: *Wipneus, Pim en het groot-raadsel boek*. Ik heb dat boek vaak gelezen. En nog steeds vind ik het mooi. Want meestal als je een boek vaak leest, vind je er niks meer aan.”

> Otto S. Lankhorst

Kwartaaljournaal

- ▶ Op 14 juli werd het archief van de Benedictinessen van het H. Sacrament in Arnhem (voorheen: klooster Arca Pacis in Driebergen) naar Sint Agatha overgebracht. De zusters besloten deel te gaan nemen aan het erfgoedproject.
- ▶ Op 15 juli brachten Marga Arendsen, Agnes Hoefakker en Harold van Lent een bezoek aan de afdeling audiovisueel materiaal van het Gelders Archief, om te zien hoe bij een collega-instelling wordt gewerkt aan digitalisering.
- ▶ In de vakantietijd werd het centrum regelmatig bezocht door een afvaardiging van deelnemende kloostergemeenschappen.
- ▶ Op 22 juli werd in de kloosterkapel beton gestort in de vloerdelen die het nieuwe koorgestoelte zouden gaan dragen. Op 3 augustus startte de opbouw van dit koorgestoelte, waarvoor het kerkgebouw drie weken buiten gebruik gesteld moest worden.

Vraagbaken tijdens de open dagen

- ▶ Op 1 augustus woonde Olga Minkema in Breda de presentatie bij van een geschiedschrijving over de Franciscanessen van de H. Elisabeth door José Eijt.
- ▶ Op 1 en 2 september maakte fotograaf Peter Kusters uit Nijmegen een fotoreportage van het erfgoedcentrum met het oog op de nieuwe website en andere publicaties.
- ▶ Op 8 september brachten twee medewerkers van Erfgoed Brabant een kennismakingsbezoek aan het erfgoedcentrum. Op dezelfde dag bezocht Olga Minkema in Nijmegen de presentatie van een geschiedschrijving over de Dominicanessen van Neerbosch tijdens de oorlog, door zuster Regina Mattens.
- ▶ Op 9 september verhuisden de Paters van de HH. Harten hun elektronisch orgel uit het klooster

Colofon

*Deze kroniek wordt uitgegeven door de stichtingen
Erfgoed Nederlands Kloosterleven en Sint Aegten
ISSN: 1872-5260*

Redactie:

*M. Arendsen, J. Arts, O. Lankhorst,
C. Rademaker ssc, J. Wijnen ofmCap*

Adres:

*Kroniek Sint Aegten
Kloosterlaan 24
5435 XD St. Agatha
Tel. 0485 - 31 10 07
E-mail: info@kloostersintaegten.nl
Website: www.kloostersintaegten.nl*

*Logo: F. Bull osc
Ontwerp, lithografie en druk:
Drukkerij Tielen bv, Boxtel*

van Bavel naar Sint Agatha, ter vervanging van een instrument met mankementen. Het erfgoedcentrum is op zoek naar een (mechanisch) koororgel!

- ▶ Op 12 en 13 september was het erfgoedcentrum geopend in het kader van de Open Monumentendagen.
- ▶ Op 18 september kreeg het erfgoedcentrum een aantal meubels uit het klooster van de Fraters van Utrecht in Arnhem, dat kort daarvoor werd gesloten. De meubels zijn bestemd voor de inrichting van het gerestaureerde poortgebouw.
- ▶ Op 21 september vergaderde het bestuur van Stichting Sint Aegten voor het eerst na de grote vakantie, op 30 september het bestuur van Stichting Erfgoed Nederlands Kloosterleven.
- ▶ Op 25 september maakten de 35 medewerkers en vrijwilligers van het erfgoedcentrum hun jaarlijkse uitstapje. Zij bezochten enkele kloosters die in de zeventiende eeuw werden gesticht in de toenmalige katholieke enclaves (Velp en Boxmeer).
- ▶ Op 28 september vertrok het Graduale van Johannes van Deventer, een van de topstukken uit de collectie, als bruikleen naar het Valkhof Museum in Nijmegen voor de tentoonstelling 'De Wereld van Katherina van Kleef'.
- ▶ Op 29 september woonde Otto Lankhorst in de Abdij Maria Toevlucht in Zundert de jaarvergadering bij van de Werkgroep Abdijbibliotheken.
- ▶ Op 29 september hield Marga Arendsen een presentatie-van-twee-minuten voor de leden van de Rabobank om subsidie te verwerven voor herstel van het H. Hartbeeld in het dorp, eigendom van Stichting Sint Aegten.
- ▶ In het derde kwartaal van 2009 werden er 98 bezoeken geregistreerd in de studiezaal en werden, naast de 500 bezoekers tijdens de Open Monumentendagen, 245 personen in het centrum rondgeleid.

Bezoekers in de studiezaal

